

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק פר'

חיי שרה

ה'תשפ"ד

לעומקו של מקרא חיי שרה

יצחק וחלק שני של חייה מהולדת יצחק, לראותו ממשיך דרך ה'. שהרי לשם כך היו שני חייה. ולכן מששמעה שמסר עצמו לעקידה פרוחה נשמתה, שבזה הגיעה לתכלית חייה.

ועוד על דרך הדרש כמובא במדרש רבה [מה] פ' לך לך, שמסרה ל"ח שנים מחייה בעבור הולדת יצחק, באמרה חמסי עליך וגו' (כמובא בלעומקו של מקרא פרשת לך לך טז, ה' ע"ש). **ואשר על כן** שמסרה חייה על יצחק, נאמר שני שנה ושנה, עד שנולד יצחק, ומשעה שנולד עד העקידה.

ועוד על דרך הדרש והרמז, נאמר כפי שמובא במדרש אסתר רבה, כי אסתר היא בתה של שרה, **תבוא אסתר בתה של שרה** [שחיתה שבע ועשרים ומאה שנה, ותמלך על שבע ועשרים ומאה מדינה], **ובאסתר** נאמר **ותתקלחל המלכה מאד**. וכן נאמר לגבי שרה **ותתקלחל**. חלקהו לשתי מלים. **ותתקלחל** - חל. שבעקידה **התחילה** את חסרון ל"ח חייה, בעבור יצחק.

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

ויהיו חיי שנה מאה שנה ועשרים
שנה ושבע שנים שני חיי שרה:
(כג, א')

יש להבין מה הוא שהוסיף הכתוב ואמר **שני חיי שנה**, והרי כבר נאמר **מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים**. וכן מדוע תוטעם התיבה **שני** בטפחא, שהוא כעין הפסקה קלה, והרי לפניה מוטעמת התיבה **שנים** באתנחתא, שהיא הפסקה גדולה. והרי כאן הפסקה לאחר הפסקה, **שנים שני**.

ולפשוטו של מקרא פירש"י כלן שוין לטובה.

ולעומקו של מקרא יש לומר, על דרך אין המקרא יוצא מידי פשוטו, שהתיבה **שני** היא בהוראה של **שנים**. ללמד שחיי שרה נחלקו ל**שנים**. חלק אחד של חייה **עד שנולד**

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולכן, על דרך זו, לא מנעה שרה מלמסור עצמה למיתה בעבור יצחק. כדי לא למנוע עקידתו, וכדי לא למנוע מאברהם חסדיו לפני המקום. כי אברהם הוא עמוד החסד. וכל אשר עושה, חסד הוא עושה עם קונו ועם דורותיו אחריו.

ואכן, בסדר הדורות מובא שמרוב צערה הצדיקה עליה שרה את הדין, כי אברהם כל מה שעושה על פי ה' הוא עושה. ורק כשנודע לה, שאכן לא נשחט יצחק רק אז פרחה נשמתה מרב שמחה.

וכשם שגמלה שרה חסד עם אברהם ויצחק, כן גמלה אסתר חסד עם עמיה. ובזה השלימה רצון זקנתה, שהיתה מוכנה להמיס [למנוע, כדברי המדרש] עצמה על בנה.

***

וַיִּקָּם הַשָּׁדָה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בּוֹ
לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֵת-קְבָרָה מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.
[כג, כ']

לְאַחֲזֵת-קְבָרָה הֵייוּ דְכָתִיב וְאַחֲרֵי-כֵן
יֵצֵא אֲחִיו וַיָּדֹן אֶחָזֵת בְּעֵקֶב עֲשׂוֹ
בַּיִקְרָא שְׁמוֹ בְּעֵקֶב וְגו', שֶׁכֵּב מְלִידָה

וכשם שמסר יצחק עצמו לעקידה בעבור אברהם, כן מסרה שרה עצמה בעבור יצחק, וכן מסרה עצמה אסתר בעבור העם.

ועל דרך הצח, זה שאמרה אסתר פְּעַמִּים וכאשר אבדתי אבדתי, (אסתר ד, טז) פעם אחת בעבור שרה, ופעם אחת בעבורה. ולכן נאמר וַתִּתְחַלְחַל, פְּעַמִּים ל"ח. והוא ר"ת למסור חייה.

ובשרה פעלו שני כוחות, הרגש והשכל. ומכיון שהרגש הוא הכח השולט בה, [כמבואר בפרשת לך לך] מכת הרגש של שרה כמעט שפרחה נשמתה בשמעה כי נלקח יצחק לעקידה. ובכח השכל הבא מאברהם, שמחה כי אברהם עושה מצות השם נאמנה. ולא תעמוד בדרכו למנוע.

וזה שהתנבא ירמיהו שְׁרָתִי בַּמְדִּינֹת הַיְתָה לְמִס (איכה א, א). ועל דרך הדרש, מאי למס, כפי שדרשו בגמרא כתובות (צו). לְמִס מְרַעְהוּ חֶסֶד (איוב ו, יד) ופירש רש"י בכתובות שם, הַמְמִיס [המונע] עצמו מרעהו, ממיס ממנו חסדים.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולעומקו של מקרא יש עוד לפרש
בזה דלויני מלשון דלי, שדולה מעיני
השומעים את דמעותיהם. ולפי כך
יהיה פירוש וְלִבְפֶתֶהָ שישמעו בני חת
ויבכו גם הם.

וייש ליתן טעם בזה, ניחא שיבכה
אברהם, ומה ענין יש בזה שיבכו בני
חת. אלא, אברהם נביא היה, וראה
בעיני רוחו כי פרט לשרה עוד שתי
אמהות תקברנה במערת המכפלה,
רבקה ולאח. את לאה יספיד יעקב, אך
לרבקה לא יהיו סופדים. שהרי יצחק
יהיו עיניו כהות, יעקב עדיין לא ישוב
מפדן ארם, ועשו שונא לרבקה על
שאוהבת את יעקב, ובני חת הם יהיו
אלו שיתעסקו בקבורתה של רבקה,
ויספדו ויבכו לה. (וכן בפירוש
הרמב"ן בפרשת וישלח לה, ח', שבני
חת הם שהתעסקו בקבורתה).

ואשר על כן כלל אברהם גם את
רבקה בהספדו ובבכיתו את שרה,
שנאמר וַיִּבְאֵ אֲבְרָהָם לְסֶפֶד לְשָׂרָה
וְלִבְפֶתֶהָ. וכך יהיה ערך הדברים:

לְסֶפֶד לְשָׂרָה, וְלִבְפֶתֶהָ - לְרַבְקָה.
שְׁפָלַל בַּהֲסַפְדוֹ וּבִבְכִיתוֹ גַּם אֶת רַבְקָה.

טען יעקב על זכותו במערת המכפלה,
כפי שהוריש לו אביו מאברהם.

***

דרשת לְסֶפֶד לְשָׂרָה וְלִבְפֶתֶהָ

וַיִּבְאֵ אֲבְרָהָם לְסֶפֶד לְשָׂרָה
וְלִבְפֶתֶהָ (כד, ב')

יש לעיין, מדוע יחלק הכתוב בין
לְסֶפֶד ובין וְלִבְפֶתֶהָ, לְסֶפֶד לְשָׂרָה
וְלִבְפֶתֶהָ. שהיה לו לומר לְסֶפֶד
ולבכות לשרה.

ועוד יש ליתן טעם מדוע וְלִבְפֶתֶהָ
נכתב ב- כ' קטנה. וְלִבְפֶתֶהָ.

לפשוטו של מקרא יש לומר כפי
שאמר רב ששת (ברכות ו' עמ"ב)
אָגְרָא דְהֶסְפָּדָא - דְלִוְיִי. כלומר:
השכר שמקבלים עבור ההספד הוא
דְלִוְיִי וכפירוש רש"י שם להרים קול
בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו
השומעים. ופירש דלויני מלשון
להרים [קול].

לעומקו של מקרא חיי שרה

הַמְעֵרָה אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה עֶפְרוֹן הַחֲתָי:
בַּמְעֵרָה אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר עַל-
פְּנֵי-מִמְבְּא בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר קָנָה
אֲבֹרָהָם אֶת-הַשָּׂדֶה מֵאֵת עֶפְרוֹן הַחֲתָי
וְגו' מֵאֵת בְּנֵי-חֵת: וַיָּקַל יַעֲקֹב לְצִוּוֹת
אֶת-בְּנָיו וַיֹּאסֶף רַגְלָיו אֶל-הַמַּטָּה וַיִּגְוַע
וַיֹּאסֶף אֶל-עַמְיֹו:
ויש לשאול, וכי מה ליעקב ברגעים
הקדושים של יציאת הנשמה להזכיר
את בְּנֵי-חֵת.

אלא כאן שילם יעקב לבני חת טובה
תחת טובה על אשר התעסקו בקבורת
אמו רבקה.

שהרי לא היה בקבורתה, כנ"ל, כי
היה בדרך חזרה מפדן ארם, ויצחק
אביו פָּכְדו עֵינָיו, ועָשָׂו שׁוּנָא לרבקה,
לכן בני חת התעסקו בקבורתה.
(וכפירוש הרמב"ן כדלעיל). לכן מילותיו
האחרונות [לאחר שציוה את בני
וברכם] היו: מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.

וכל זאת ראה אברהם בעיני רוחו
בנבואה ולכן נרמז בהספדו ובכיייתו על
שרה גם הספד ובכיה על רבקה.
שנאמר וַיִּבֹא אֲבֹרָהָם לְסַפֵּד לְשָׂרָה

ועל דרך הצח: מדוע נכתבה כ'
קטנה במילה וְלִבְכָתָה.

שהרי לִבְכָתָה בגימטריה ללא הכ'
הקטנה, עולה תל"ז, והמילה
לרבקה בגימטריה עולה של"ז,
כ"ף בגימטריה עולה ק', [עם אות
המילוי ף] והכ"ף הקטנה באה
לומר לך להחסיר ק' מתל"ז והרי
של"ז.

כלומר: הורד את הכ"ף
מ לִבְכָתָה ותקבל לרבקה.
וכן ללא הכ"ף תקבל: וְלִבְכָתָה.
שרבקה כלתה נחשבת לבתה.
וכאומרו ויבא אברהם לבכות
לשרה ולבתה, רבקה.
והוא הרמז למה שנאמר לעיל שבא
אברהם לְסַפֵּד לְשָׂרָה, וְלִבְכָתָה -
לְרַבְקָה.

ועוד בעניין זה יובן בפרשת ויחי
מדוע מילותיו האחרונות של יעקב
בטרם יִגְוַע היו מֵאֵת בְּנֵי-חֵת
(בראשית מט, כט-לג):

וַיִּצְוּ אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאסֶף
אֶל-עַמְיֹו קָבְרוּ אֹתִי אֶל-אֲבֹתַי אֶל-

לעומקו של מקרא חיי שרה

וכמובא בלעומקו של מקרא פרשת וירא ותצחק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ. על מה צחקה על עסקי קרְבָּהּ.

וכתרגום אונקלוס מְעוּהָי, על עסקי מעיה. שכל זמן שבקרב מעיה מתגלה ההתחדשות האלקית מתקיים בה מְבִשְׂרֵי אֲחִזָּה אֱלֹהִים.

ועוד על דרך הצח, כנ"ל - ראתה שרה בקרְבָּהּ גם את רבקה. שהן אותן אותיות, ותצחק בקרְבָּהּ, שמחה שרבקה תהיה ליצחק.

וְעָלְיָהָ אמר שלמה המלך אשת חיל מי ימצא וגו' זְמַמָּה שְׂדָה וַתִּקְתְּהוּ (משלי לא טז), ומובא במדרש תנחומא: זְמַמָּה וְנִטְלָה שְׂדָה הַמְּכַפְלָה וְשֵׁם נְקַבְרָהּ.

שזממה ליקח את שדה מערת המכפלה ולהקבר בו, שעל ידי זה יהיה מנת חלקה עם אברהם ויצחק בנה, שנאמר בו ויצא יצחק לשוח בשדה. ועל כן זכתה לעולם הבריאה.

ועוד על דרך הצח הרמז והסוד, שם השם השולט בעולם הבריאה הוא

וּלְבַכְתָּהּ. לְסֶפֶד לְשָׂרָה, וּלְבַכְתָּהּ - לרבקה.

ועוד יש לומר, כנ"ל, שבהספדו לשרה גרם אברהם לבְּנֵי קַת שֵׁיבְכוּ גם הם, וכמאמר הגמרא [ברכות ו:]: אֲגָרָא דְהֶסְפְּדָא - דְּלוּיָי. והעלה דמעותיהם למען יזכרו בבא העת להספיד גם לרבקה ולבכתה.

ועל דרך הרמז והסוד, וכמובא באוהב ישראל מאפטא, שרה היא כנגד עולם הבריאה ונקראת נשמת העולמות.

וְהַיְיָנוּן בָּהּ, במה זכתה שרה להיות נשמת העולמות בעולם הבריאה.

ויש לומר, שהספדו של אברהם ובכיתו העלו אותה לדרגת נשמת העולמות, לדרגת עולם הבריאה. ולשרה יאה לזַפּוֹת לעולם הבריאה על אשר ראתה בקרְבָּהּ את מעשה הבריאה של הקב"ה שהפכה מעקרה לאם הבנים שמחה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

והוא כנגד וא"ו עם המילוי שבשם השם של הבריאה.

הרי שנרמז בְּאֵלֶיךָ מְלֵאָה, שעל ידי וְלִבְנֵיךָ שַׁעֲשֵׂה אַבְרָהָם, העלה אותה לדרגת עולם הבריאה בו שולט השם הק' ס"ג שהוא גימטריה של יו"ד ה"י וא"ו ה"י.

ועוד על דרך הצח: חלק את וְלִבְנֵיךָ לשתי מלים: כל-ובתה. שגם יצחק בנה וגם בתה גם הם היו בכלל הספד ובכי. לפי שנאמר וה' ברך את אברהם בכל, חד אמר בן, כי בכל גימטריה בן, וחד אמר בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. [והיא בתו משרה כמוכח מתוספות בבא בתרא דף קמא. ד"ה בת]. והיו שניהם גם יחד בהספד ובבכי. שנאמר וְלִבְנֵיךָ.

ולעומקו של מקרא נאמר שגם בהספדו לשרה רמז אברהם לרבקה, כמובא לקמן, ובהערה במקום הנרמז.

וכמובא במדרש תנחומא

הספדו של אברהם לשרה:

הַתְּחִיל אַבְרָהָם לִבְכוֹת עֲלֶיהָ וְלֹמַר, אִשָּׁת חֵיל מִי יִמְצָא. בְּטַח בָּהּ לֵב

עולם הנשמות, הוא יו"ד ה"י וא"ו ה"י, הנקרא גם שם ס"ג שהוא הגימטריה של שם זה. והוא נרמז במילה וְלִבְנֵיךָ. שכן הם אותו חשבון גימטריה. כיצד: יו"ד מהשם הנ"ל עם המילוי, בגימטריה כ', והיא כנגד כ' שבמילה וְלִבְנֵיךָ.

ה"י, פְּעָמִים מהשם הנ"ל, עם המילוי, בגימטריה ל', הם כנגד ל' שבמילה וְלִבְנֵיךָ.

וא"ו מהשם הנ"ל, עם המילוי, בגימטריה י"ג, הם כנגד אותיות ובת"ה הנותרות מהמילה וְלִבְנֵיךָ. שכן אותיות ובת"ה גם יעלו לחשבון י"ג, בגימטריה קטנה.

כיצד: המפיק באות ה שבמילה וְלִבְנֵיךָ. מכפיל אותה בשניים והם כנגד 10, ובגימטרי' קטנה 1.

נותרו אותיות ובת מהמילה וְלִבְנֵיךָ. והם עולים לחשבון י"ב בגימטריה קטנה (ו-6, ב-2, ת-4) יחד עם המספר 1 העולה מהמפיק ה הנ"ל, הרי י"ג.

לעומקו של מקרא חיי שרה

יְדִיָּה שְׁלֹחַהּ בְּפִישׁוּר, שְׁהִיְתָה נֹתְנַת
מֵאָכֵל לְעֹבְרִים וְשָׁבִים.

בַּעֲלָה אֵימְתִי? בְּשַׁעָה שְׁאָמַר לָהּ:
אִמְרִי נָא אַחְתִּי אֶתָּה.

כַּפָּה פָּרִשָׁה לְעֹנִי, שְׁהִיְתָה נֹתְנַת
צְדָקוֹת וּמִלְבָּשֶׁת עֲרָמִים.

גְּמַלְתָּהּ טוֹב וְלֹא רָע כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ.
דָּרָשָׁה צָמֵר וּפְשָׁתִים, בֵּין יְצַחֵק
לְיִשְׁמַעְאֵל, שְׁאָמְרָה, גָּרַשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת
וְאֵת בְּנָהּ.

לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלֹג, מַגִּיהָנָם.
לְמָה? כִּי כָל בֵּיתָהּ לְבֹשׁ שָׁנִים, שָׁנִים,
שָׁבַת וּמִלָּה.

הֵיְתָה פְּאֻנְיוֹת סוֹחֵר, וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית
פְּרָעָה, וְעוֹד, וַיִּשְׁלַח אַבְימֶלֶךְ.

מְרַבְּדִים עֲשֻׂתָהּ לָהּ, אֵלֶּיךָ בְּגָדֵי כְהֻנָּה.
מִפְּרֵי כַפִּיָּה נְטִיעָה כָּרֶם, זֶה יִשְׂרָאֵל,
שְׁנֹאֲמַר: כִּי כָרֶם ה' צָבָאוֹת בֵּית
יִשְׂרָאֵל.

וַתִּקַּח בְּעוֹד לִילָהּ, אֵימְתִי? וַיִּשְׁכַּם
אֲבָרְהָם בַּבֶּקֶר.

נֹדַע בְּשַׁעֲרִים בַּעֲלָה, כְּשִׁבְקֵשׁ מִבְּנֵי
חַת תַּנּוּ לִי אֶחְזוֹת קָבֵר.
סִדִּין עֲשֻׂתָהּ, זוּ הַמִּילָה, שְׁנֹאֲמַר: סוֹד
ה' לִירְאָיו.

זְמַמָּה שְׂדֵה וַתִּקְחָהּ, זְמַמָּה וַנְטִלָה
שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה וְשֵׁם נִקְבְּרָה, שְׁנֹאֲמַר:
וַאֲחֵרֵי כֵן קָבַר אֲבָרְהָם אֵת שָׂרָה.

עוֹז וְהִדָּר לְבוּשָׁה, אֵלֶּיךָ עֲנִי כְבוֹד
שְׁהִיוּ מִקִּיפִין אֵת הָאֵהָל שְׁלָה. *
* כֹּאן רְמָזוּ גַם לְרַבֵּקָה שֶׁנֹּאמַר בָּהּ וַתִּתְפַּס, וְהָיוּ עֲנֵי כְבוֹד שֶׁל שָׂרָה עַל אֵהָל רַבֵּקָה.

תִּגְרָה בְּעוֹז מִתְנִיָּה, אֵימְתִי? כְּשִׁבְאוּ
הַמַּלְאָכִים, שְׁנֹאֲמַר: וַיִּמְהַר אֲבָרְהָם
הָאֵהָלָה אֶל שָׂרָה וְגו'.

טַעֲמָה כִּי טוֹב סִתְרָה, כְּשִׁבְאוּ עֲלֵיהֶם
הַמַּלְאָכִים, דְּכַתִּיב: וַיִּחַלֵּק עֲלֵיהֶם לִילָהּ.

פִּיָּה פִּתְחָהּ בְּחִכְמָה, אֵימְתִי? בְּשַׁעָה
שְׁאָמְרָה לוֹ: בֹּא נָא אֵל שְׁפַחְתִּי. *
* כֹּאן רְמָזוּ גַם לְרַבֵּקָה שֶׁאִמְרָה לִיעֶקֶב שֶׁמַּע
בְּקוֹלֵי וְלֶךְ קַח לִי.

לֹא יִכְבְּהוּ בְּלִילָהּ נָרָה *

* כֹּאן רְמָזוּ גַם לְרַבֵּקָה שֶׁהָיָה נֹר שֶׁל שָׂרָה
דוֹלֵק בְּאֵהָל רַבֵּקָה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעֵל פְּנֵי מֵתוֹ (כג,ג')

יש ליתן טעם מה רצה הכתוב לומר בזה. שיכול היה הכתוב לומר לכאורה וַיִּזְדַּבֵּר אַבְרָהָם אֶל-בְּנֵי-חַת לֵאמֹר, מבלי להקדים ולומר וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעֵל פְּנֵי מֵתוֹ. ומה תלמוד לומר וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעֵל פְּנֵי מֵתוֹ.

ומובא בזוה"ק קכ"א במדרש הנעלם, שתרמוז הפרשה לגוף ונשמה. שרה היא הגוף ואברהם היא הנשמה, והגוף ללא נשמה הרי הוא כמת, ועל ידי הגוף הנשמה מתעלית ונכספת אל קונה, הדא הוא דכתיב וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעֵל פְּנֵי מֵתוֹ.

ולהשלים למדרש הנעלם הנ"ל, יש לומר לעומקו של מקרא, שלכן נקרא בעל השדה עפרון בן צחר.

עפרון הוא הגוף ושמעפר יסודו, והנשמה היא המאירה בגוף, צחורה ונקיה, ולכן נקרא עפרון בן צחר. והאות ח' והאות ה' מתחלפות הן, וקרי ביה צחר. כמה דאת אמרת צחר | תעששה לתבה. שהתבה היא הגוף והנשמה היא הצחר ומאירה כאבן טובה.

צופיה הליכות ביתה, שפכל יום היתה מצפה אימתי יחזרו המלאכים שבשורה שוב אשוב אליך.

וְלָקַחַם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל *
* כאן רמז גם לרבקה שהיתה ברכה שרויה בעיסה, כבימיה של שרה.

קמו בניה ויבשרוה, ונתאמר מי מלל לאברהם.*
* כאן רמז גם לרבקה שילדה את יעקב אשר נולדו לו י"ב שבטים.
רבות בנות עשו חיל, אלו האמות.

ואת עלית על פלנה, שנאמר: הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם (ישעיה נא, ב).
תנו לה מפרי ידיה, שנאמר: ויהיו סיני שרה.

ויהלולה בשערים מעשיתה *
* כאן רמז גם לרבקה שילדה את יעקב אשר בו נאמר וזה שער השמים.

ואשר על כל הנ"ל, נאמר:
ויבא אברהם לספד לשרה, ולבנתה.
לספד לשרה, ולבנתה - לרבקה.

***

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולעומקו של מקרא, בשימת לב לדוגמאותיו של רש"י, יש לומר לתפארת פירושו, שהשמים היו טעונים ומלאים והקב"ה פלא אותם בעל כרחם ומנע מהם מלרדת, כדכתיב בפרשת קריאת שמע "ועצר". וכמו כן ברחמי שמים, הרחמים מרובים עד אין ערוך, ומתפשטים בעולמות למען הורדת השפע לזה העולם, ודוד המלך מבקש מהקב"ה שלא יפלא את רחמיו ולא יעצרם ולא ימנעם אלא יתן להם להתפשט ברוב עוז ושלום.

וכן יאמר לגבי באברהם, שרצונו לקבור את מתו במערת המכפלה היה כה עז, כגשמים המבקשים לירד ברב שפע לעולם, וכרחמים המרובים אשר ביד הקב"ה לבדו ליתן להם להתפשט בעולם.

ומעתה יש לשאול, מאחר ולא יפלה פירושו לא יפלא, מדוע תכתוב התורה לא יפלה באות ה"א ולא באות אל"ף.

ועל דרך הרמז תרמוז האות ה"א על שם ה', לומר לך בלתי לה' לבדו. וכשם שבידי השם לא לכלוא הגשם

כן אברהם כנגד הנשמה המאירה בפשרה, היא פשרה של הנשמה, ובהיותה מוטמנת במערת המכפלה, הנשמה שבה עולה בעילוי כפול ומכופל לפני קונה ומבקשת על בנה. הדא הוא דכתיב ויקם אברהם מעל פני מתו. שהנשמה עולה מעלה מעלה מעל פני מתו. ועל דרך הצח ירמוז הפסוק לנשמה שמרחפת כטפה מעל פני הגוף, עד הקבורה, כמובא בספרים הק', ומכאן ואילך מתחילה לעלות. ולכן מוטעמת המלה מעל בטיפחא, שהנשמה מרחפת מעל, כטפה.

***

ויענו בני-חת את-אברהם לאמר לו: שמענו | אדני נשיא אלהים אתה בתוכנו במבחר קברינו קבר את-מתך איש מנו את-קברו לא-יפלה מנו מקבר מתך: (כג.ה.ו')

לא יפלה, פירש"י לפשוטו של מקרא לא ימנע. כמו אתה ה' לא תכלא רחמיך ממני (תהלים מ, יב.), וכמו ויפלא הגשם מן-השמים (בראשית ה, ב.).

לעומקו של מקרא חיי שרה

ועוד על דרך הסוד, באומרו **אִישׁ מְמַנּוּ אֶת-קַבְרֹוֹ לֹא-יִקְלָה מְמַנּוּ מְקַבְּר מִתְּהָ, רמזו הכתוב למלאך הרחמים ששמו "כלה" ובהיפוך אותיות נקרא גם "לכה". כמוזכר לעיל בעניין סדם ובנות לוט, באמור הבכירה לכה ונשקה את אבינו יין. וכפי שמוזכר בפרשת וישב באמור יעקב ליוסף "לכה ואשלחך אליהם". ששלח עמו את מלאך הרחמים הנקרא "לכה". והוא מע"ב שמות היוצאים מד' הפסוקים של ויסע ויבא ויט בפרשת שלח י"ד, יט-כא'.**

וכמבואר, שיש בו במלאך "כלה" תגבורת הדין ותגבורת הרחמים. לעפרון בן צוחר יהיה בו **תגבורת הדין**, לקיים שליחותו כמלאך הנקרא "כלה", ובזה יקלה רשותו של עפרון במערה. וכן יהיה בו **תגבורת החסד**, בשם הרחמים "לכה", שלא יקלה רשותו של אברהם ממערת המכפלה, ובזה יקיים "לכה" שליחותו ליתן את מערת המכפלה לאברהם לאחוזת עולם.

וכן מביא ה"אוהב ישראל" מאפטא שכל ע"ב שמות היוצאים מ-ג' פסוקים של "ויסע ויבא ויט" שבפרשת בשלח

ולא לכלוא רחמיו, כן בידי ה' לבדו להועיד את מערת המכפלה לאברהם. ולכן נאמר איש **מְמַנּוּ**, שלפשוטו הכוונה איש מאתנו, אך לעומקו של מקרא יש לדרוש מְמַנּוּ - מהקב"ה. וכאמרו: **אִישׁ לֹא יִקְלָה וְאִישׁ לֹא יִקְלָא** בלתי מְמַנּוּ, מהקב"ה. ומכיון שנשיא אלקים אתה, הרי שלך המערה, ועל פְּרָחֶם הודו לו כי מה' יצא הדבר.

ועוד הקתיב הכתוב, **אִישׁ מְמַנּוּ אֶת-קַבְרֹוֹ לֹא יִקְלָה** ועל דרך סרסוה ודרשהו: **אִישׁ אֶת-קַבְרֹוֹ לֹא יִקְלָא** מְמַנּוּ, וכאומרם, **אפילו את קברותינו** שלנו אשר הועדנו לנו, ניתן לך.

ועל דרך הצה, לתפארת פירושו של רש"י, יש לומר שבדין החליף את האות ה"א עם האות אל"ף, לומר **לֹא יִקְלָא** במקום **לֹא יִקְלָה**. שכן זו דרכה של האות ה' להיקרא ה"א. שתוכל ה"אל"ף תמיד לבא במקום ה"ה"א.

ועוד על דרך הצה, ובשימת לב הַשְׁרָשׁ של **יִקְלָה** בה"א הוא **כלה**. מלשון **כליה וסוף**. ובאומרו **לֹא-יִקְלָה**, בזה רמז הכתוב שאין כליה וסוף למערת המכפלה, והיא קניין נצחי ביד אברהם לדורותיו.

לעומקו של מקרא חיי שרה

כגון עפרון שהוא לשון עפר, עם הארץ המחוברים לארציות, ובני חת שעשויים ללא חת ומפילים חמתם על יושבי הארץ. והם כולם כנגד אברהם הרוחני והשמימי שבגינו נבראו שמים וארץ, שנאמר בהם בהבראם, ודרשו באברהם.

ואחוזת הקבר, אשר מחברת בין הגוף המוטמן באדמה ובין הנשמה העולה מעלה מעלה, אותה מבקש אברהם בחברון. המחברת שמים וארץ.

ואשר על כן נקראת חברון קרית הארבע. שמלבד היותה מקום מנוחת כבוד לארבעה זוגות, הרי היא כסולם לחמשת חלקי הנשמה. ונקראת קרית הארבע על שם ארבעה חלקי הנשמה, נפש רוח נשמה, ונשמה לנשמה הנקראת "חיה", שהיא על שם העתיד שעתידיה בתחיית המתים לדשן העצמות בקבר ולהחיותן בתחיית המתים, המקושרים לחלק החמישי העליון של חלקי הנפש הנקראת "יחידה", והנמצאת תחת כסא הכבוד, שהיא מקור החיות של כל חלקיה. ואשר על כן נקראת המערה מערת המכפלה, שמעוררת את הארבע חלקים להיות נכפלים עד הגיעם לכסא הכבוד שם היחידה החמישית,

[י"ד יט-כא], נקראים ישר והפוך, והם מלאכי חסד ורחמים לישראל, ומכאן שיש בהם תגבורת הדינים לכל המונע חסד מישראל.

***

וַיָּקָם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחוּ לְעַם הָאָרֶץ
לְבָנֵי-חֵת (כג, ז')

על דרך הפשט השתחוה אברהם אבינו כמה פעמים, להודות לעם הארץ שבאו להספד, ומהם החשובים שבעיר, ויש אומרים אף לחשובים שבאומות העולם כגון שם ועבר ואבימלך וענר ואשכול וממרא שבאו לחלוק כבוד לשרה, [כמובא בסדר הדורות], וכן השתחוה לבני חת שמהם בקש את חלקת הקבר של עפרון.

ולעומקו של מקרא יש ליתן טעם להשתחויות כפולות אלו של אברהם שקראוהו נשיא אלקים, ולשמותיהם של עפרון, עם הארץ ובני חת.

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר שכולם מורים על ארציות וגשמיות,

לעומקו של מקרא חיי שרה

וכדי לזכות לאור הגדול שבמערה, שיטח אברהם מלוא קומתו השמימית ארצה, כדי להעלות את מערת המכפלה מידי הארציים לידי השמיים.

ולכן מלכתחילה הופקדה המערה בידי עפרון העפריי, ובידי בני חת החתיים ששמו מורה על חת ופחד שהם נחלת העפר, ולכן נקראים הם גם עם-הָאָרֶץ, עם השייך לארץ בלי שייכות לשמים, כדי שיבואו אברהם ושרה לגאול את מערת המכפלה מידיהם כדי להחזירה למדריגתה השמימית, הטהורה. על ידי קבורת שרה, הנקראת יסכה הסוכה ברוח הקדש. בכסף מלא, הוא לשון כיסופים לה', עד עת בא טל התחייה, שעל ידי קבורתה של שרה יש בה תיקון שמימי לכל נשמות צאצאיהם של יצחק ויעקב ולהחזירם לשרשם. וזה שאמר הכתוב אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף עָבַר לְסָחָר.

ובאמרו אַרְבַּע מֵאוֹת ירמוז הכתוב למשנה י"ב בפרק ג' במסכת עוקצין: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה עוֹלָמוֹת, שְׁנָאָמַר

המתיחדת עם בוראה. וסימנך: נר"ן ח"י. נפש רוח נשמה חיה יחידה. וממנה מתחבר המקום השמימי ביותר עם המקום הארצי ביותר, עם הגוף המונח וטמון בעפר. ואשר על כן מערת המכפלה המובילה לשערי גן עדן, אותה תמדו אברהם ושרה, וזה שהספיד אברהם את שרה באמרו: זָמְמָה שָׂדֵה וַתִּקְחָהּוּ (משלי לא טז').

והוא אשר הזכיר הכתוב עם הארץ עפרון ובני חת. שכולם בבחינת ארציות ועפרוריות. מלבד אביו של עפרון, הנקרא בשם צחר, והוא כעין צהר תעשה לתיבה המדגיש בברירתו את השחור שבעפרירותו.

ובשימת לב, צהר הוא דרגה יותר מאירה מצחר, שכן נפתח עוד פתח קטן באות ח' והופכת להיות ה', הוא האות ה"ה שניתנה לאברהם, כדי להרבות אור באות 'חת'. שכן בני חת חשוכים הם ועפרוריים הם, ובא הצהר שבאברהם להרבות אור בצחר העפרוריות של עפרון, ולגלות את האור הצפון לצדיקים אשר במערה הנכפלת ועולה עד שערי גן עדן כבימי הבריאה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

על פני תהום. ואמר בשם רבי אלעזר, שלולא הא-ל עוזרו לצדיק אין מחילה לנשמתו, והוא לשון מחול לצדיקים, כי אין צדיק בארץ שיעשה טוב ולא יחטא, וכולם צריכים מחילה, והוא יושב ביניהם בגן עדן, והם במחול סחור סחור, וזה שאמר הכתוב עובר לסוחר. ואמר קוינו לו, ויושיענו, שנכספים אנו לראות את האור הגדול שבקצה מערת המכפלה הוא אור גן עדן של היום ההוא, היום המיוחד והמיוחד של עת התחיה.

לכן נאמרה באברהם השתחווייה כפולה, לעם הארץ ולבני חת, להעלות בזה את שדה המכפלה מדרגתם הארצית של עם הארץ ובני חת לדרגה השמימית של אברהם ושרה, וצאצאיהם יצחק ויעקב, בני בניהם עד עולם.

ואשר על כן, בסיום המקנה נאמר ויקם שדה עפרון, ופירש"י תקומה היתה לו. שיצא מיד הדיוט ליד מלך, מן הארציות לשמימיות, ומן השמים לאבות ומן האבות לבנים.

וזה שחזר הכתוב שנית ויקם השדה ויקמעה אשר-בו לאברהם לאחזת-קבר מאת בני-חת. (כג,ח).

(משלי ח), להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אלא. [יש בגימטריה שלש מאות ועשר].

וארבע מאות שקל כסף ירמוז לש"י עולמות שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, שכן "ש" הם שלש מאות ו-י' הם מאה בגימטריה קטנה, ויחד הן 400 הרומזים לש"י עולמות, בהן עובר הצדיק הנכסף לה' ונרמז במלים שקל כסף, "עובר לסוחר". שעל ידי הכוסף, הכיסופים לה' נהיה הצדיק קל להיות עובר לסוחר.

ואמר עובר שעובר בזה מעולם הזה לעולם הבא. ואמר לסוחר, שסוחר הוא מלשון מעגל סחור סחור, וכפי שדרשו חז"ל [תענית לא.]. אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמ' {ישעיה כה-ט} ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

ובשימת לב נאמר מאמר זה על ידי עולא ביראה. וידרש שמו כנגד הנשמה העולה למעלה מתוך הבאר שהוא כנגד העולם הזה, שהוא כחשך

לעומקו של מקרא חיי שרה

אחוזים בכסא הכבוד עד עת
התחיה.

***

**אֲדַגֵּי שְׁמַעֲנִי אֲרִיז אֲרַבַּע מֵאֹת
שְׁקָל-בְּסָף בִּינִי וּבִינְךָ מֵה-הָוָא
וְאֵת-מִתְּךָ קָבֵר: (כג, טו)**

וייש לשאול, מדוע נקב עפרון דוקא
בסכום זה, ארבע מאות שקל-בסף,
ומנין ידע אברהם את כוונתו באומרו
נְתַמִּי בְּסָף הַשְּׂדֵה.

ועוד יש לשאול, מדוע אמר הַשְּׂדֵה
נְתַמִּי לָךְ, ועדין לא נתן. ומדוע אמר
אברהם נְתַמִּי בְּסָף הַשְּׂדֵה, ועדין לא
נתן. ועוד, מה זה שאמר בִּינִי וּבִינְךָ.
ועוד, מדוע שינה הכתוב בין קרי
וכתיב: מֵה-הָוָא. קרי היא וכתוב
הוא.

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר
שנרמז סכום זה של ארבע מאות שקל-
בְּסָף בדבריהם של אברהם ועפרון גם
יחד. אברהם אמר נְתַמִּי בְּסָף הַשְּׂדֵה
קח מִמֶּנִּי. שהיה לו לומר אֶתְּךָ בְּסָף
הַשְּׂדֵה, קח מִמֶּנִּי. שניהם בעתיד.

שאין תלמוד לומר נְתַמִּי - קח. ומה
תלמוד לומר נְתַמִּי.

ופירושו, שהקב"ה העבירה מרשות
לרשות, מרשות הארציות לרשות
שמים. ועל קנין זה רמז הפסוק
(בראשית, ב, ד') אֲלֶה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם
וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם, קרי ביה באברהם.
שקנין מערת המכפלה הוא תולדה
של מעשה הבריאה, של הקונה שמים
וארץ.

וזה שדרשו רב ושמואל לפירושה
של מערת המכפלה: [עירובין נג.]:
חד אמר:

היו בה שני בתים, זה לפניו מזה.
וחד אמר:

היו בה בית, ועלייה על גביו.

ולעומקו של מקרא ידרשו
דבריהם: מאן דאמר בית ועלייה
על גביו, רמז לגוף שהוא בית
לנשמה, והנשמה על גביו עולה
מעלה מעלה עד כסא הכבוד.

ומאן דאמר שני בתים זה לפניו
מזה, רמז בזה לאבות ובנים, עד
סוף הדורות שזה לפניו מזה עד
אברהם ושרה, שהנחילו לבניהם עד
עולם עליה על גבי עליה להיות

לעומקו של מקרא חיי שרה

נְתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה. מִיַּד פֶּתַח עֶפְרוֹן
וְאָמַר אֶרְצִי אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-כֶּסֶף
בִּינְי וּבִינְיָה מֵה-הָאָדָם.

וְכוֹנֵנֶת דְּבָרָיו בְּאוֹמְרוֹ בִּינְי וּבִינְיָה.
הִיא: מֵה שְׁנַרְמֵז בִּינְי וּבִינְיָה.
וְזֶה שְׁסִיִּים דְּבָרָיו בְּאוֹמְרוֹ מֵה הָאָדָם.
קָרִי הִיא וְכַתִּיב הוּא.

קָרִי הִיא וְכוֹנֵנֶת לְאֶרְצִי. אֶרְצִי אַרְבַּע
מֵאֹת שְׁקָל-כֶּסֶף בִּינְי וּבִינְיָה מֵה-הִיא.
וְכַתִּיב הוּא וְכוֹנֵנֶת לְסֻכּוֹם הַכֶּסֶף.
אֶרְצִי אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-כֶּסֶף בִּינְי וּבִינְיָה
מֵה-הִיא.

***

וַיִּקְרָם הַשְּׂדֵה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בּוֹ
לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֵת-קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי-
חֵת.
מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.

יֵשׁ לְשֵׁאוֹל, וְהָרִי מֵאֵת עֶפְרוֹן הַחֵתִּי
הִיָּה לוֹ לֹמֵר. וּמֵאֵי מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.

עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט יֵשׁ לֹמֵר עַל פִּי מֵה
שְׁכַתוֹב לְאַבְרָהָם לְמַקְנֵה לְעֵינֵי בְנֵי-
חֵת. שְׁאִין עֶפְרוֹן יִכּוֹל לְחַזֹּר בּוֹ, שֶׁהִיָּה

וּמַכַּח קוֹשִׁיא זֶה, פִּירֵשׁ רַש"י
לְפִשְׁטוֹ שֶׁל מִקְרָא לְמַעַן יִרְוֶן הַקּוֹרָא
בּוֹ: נְתַתִּי מוֹכֵן הוּא אֲצִלִּי, וְהֵלֹאִי
נִתְתִּי לְךָ כֹּבֵר.

וְלַעֲוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא עֲדִין יֵשׁ לְבֹאֵר.
שֶׁהִרִי אִין מִקְרָא יוֹצֵא מִיַּד פִּשְׁטוֹ,
וּמַכֵּל מִקּוֹם כְּתִיב נִתְתִּי וְעֲדִין לֹא נִתֵּן.

וּבִשְׂמֵית לֵב, הִיָּה צָרִיךְ אֲמֵנִים לֹמֵר
בְּעֵתִיד אֶתֵּן. וּבְאוֹמְרוֹ נְתַתִּי, בְּלִשׁוֹן
עֵבֶר, יוֹצֵא אִיפּוֹא שְׂאוֹת ת' מִזִּיתְרַת.
וְהֵאוֹת ת' הַמִּזִּיתְרַת כְּבִיכּוֹל,
בְּגִימְטְרִי'ה אַרְבַּע מֵאוֹת, וְהִיא תְרַמּוֹז
לְאַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף שְׂרַצָּה אֲבֵרָהֶם
לִיתֵן.

וְכֵן אֲצֵל עֶפְרוֹן, מִצִּינּוֹ שְׂאוֹמֵר (כג, יא)
הַשְּׂדֵה נְתַתִּי לְךָ. שֶׁהִיָּה לוֹ לֹמֵר אֶתֵּן
לְךָ. וְמֵה תְלַמּוּד לֹמֵר נְתַתִּי. שְׂגֵם הוּא
אֵמֵר ת' מִזִּיתְרַת. וְכוֹנֵנֶת לְשׁוֹה עֶרֶךְ
שֶׁל ת' בְּגִימְטְרִיָּה וְהוּא אַרְבַּע מֵאוֹת.
וְרַמֵּז בְּזֶה לְאַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף
שְׂרַצָּה לְקַבֵּל. וְכֵן נִרְמַזוּ אַרְבַּע מֵאוֹת
שְׁקָל-כֶּסֶף בְּדַבְרֵי שְׁנִיָּהֶם כְּאַחַד.

וְכֵן יִהְיֶה עֶרֶךְ הַדְּבָרִים: עֶפְרוֹן אוֹמֵר
הַשְּׂדֵה נְתַתִּי לְךָ, וְאַבְרָהָם עוֹנֵה לוֹ

לעומקו של מקרא חיי שרה

ידי בירור מקחו של צדיק מתבררים
עשרת הדברות שהצדיק מקיים.

וכן אברהם נזהר בשעת המשא ומתן של המקח וממכר לא לעבור על לא תשא בעת משא ומתן, ועל לא תחמוד בטרם נחלט המשא ומתן, ולכן דבר אל בני חת שיפגעו ויבקשו מעפרון בן צחר את מערת המכפלה, ולא פנה אל עפרון ישירות עד שעפרון פנה אל אברהם. וגם אז הציע את מקחו של ארבע מאות כסף ברמז באומרו נתתי כנ"ל.

וירמוז מקחו של צדיק לדברי הגמרא (יומא פו.) כדתניא {דברים ו-ה} ואהבת את ה' אלהיך שיהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות.

ולעומקו של מקרא, כשם שבעשרת הדברות נאמר וכל העם רואים את הקולות, כן כל בני חת כביכול ראו את הקולות של המקח וממכר בין אברהם ועפרון, שנאמר ראו את הקנין ושמעו את הקולות, וכאילו נאמר בהם ראו את הקולות.

הקנין לעיני בני-חת, ונוכחותם החליטה הקנין.

ועל דרך הדרש, מצינו במדרש רבה: אמר רבי אלעזר פמה דיות משתפכות, פמה קולמוסין משתפרין, כדי לכתב בני חת עשרה פעמים. עשרה פעמים פתיב בני חת, בני חת, בני חת, עשרה כנגד עשרת הדברות.

ללמדך שכל מי שהוא מברר מקחו של צדיק, כאלו מקיים עשרת הדברות.

עד כאן לשון המדרש.

ובביאור המדרש יש לומר שלכן נאמר לעיני בני-חת, שעיניהם בררו מקחו של צדיק.

נהנינו בה, היכן נרמז שאותן עשרה פעמים שכתוב בני חת הם כנגד עשרת הדברות. שהמספר עשר עדיין איננו מוכיח לענין הדברות דוקא.

ושמא י"ל, שהצדיק מקיים בצדיקותו את עשרת הדברות, ועל

לעומקו של מקרא חיי שרה

הצדיק.

ועוד יש לומר על דרך הרמז ירמזון ארבע מאות שקל-כסף, שראה אברהם בעיני רוחו את עשו בא כנגד יעקב וארבע מאות איש עמו, וע"י ארבע מאות שקל כסף קנה פדיון כופר נפשו של יעקב, והותש כוחם של ארבע מאות איש עמו.

עוד יתבאר על דרך הסוד, והצח, ואל תקרי. אל תקרי ארבע מאות, אלא ארבע עולמות. ששקל ארבע מאות כסף כדי לזכות על ידי מערת המכפלה, לו ולשרה ולבנו ולנכדו ארבע עולמות. אצילות בריאה יצירה עשייה.

וכן מובא בשערי אורה, להרב ר' יוסף ג'יקיטלי, מתלמידי הרמב"ן: עולם האצילות כנגד אברהם, עולם הבריאה כנגד שרה, עולם היצירה כנגד יעקב ועולם העשייה כנגד יצחק. הרי ארבע עולמות שהם כנגד נפש רוח נשמה, חיה (הנקראת גם נשמה לנשמה), וגבוהה מכולן חלקה החמישי של הנשמה הנקראת יחידה.

וכך יהיה ערך הדברים:

ויש ליתן טעם, במה זכו בני חת שיאמר עליהם כאלו קימו עשרת הדברים.

וי"ל שזכו בזה ע"י מצות חסד של אמת שיתעסקו לעתיד לבא עם קבורת רבקה וכמבואר לעיל.

ועוד על דרך הרמז והסוד ירמזון עשר פעמים בני חת לעשר הספירות הק'.

ויהיו ג' התיבות מאת בני חת נדרשות כעין חומר:

מ מלכות

א אצילות-כתר

ת תפארת

ב בינה

ג נצח

י יסוד

ח חכמה, חסד

ת הוד (ת' הוא ה' בגימטריה קטנה עם הכולל)

ג' תיבות מאת בני חת כנגד גבורה.

וכאומרו, על דרך המדרש הנ"ל, כל מי שמברר השגחתו הפרטית של צדיק כאילו ברר עשרת הספירות הק' שהם השתלשלות השגחת ה' על

לעומקו של מקרא חיי שרה

הטיפחא אשר במלה אברהם. ג'יהג'ה
ב'ר'ך אַת אַבְרָהָם, וטיפחא הוא טעם
מפסיק, והוא מעין הפסקה קלה לומר
שהמלה אַבְרָהָם המוטעמת בטיפחא,
היא כעין הכנה למלה שתבוא אחריה:
בְּכָל.

וכאומר: ג'יהג'ה ב'ר'ך אַת אַבְרָהָם,
ובמה ברכו, בבן. שכן כ"ל בגימטריה
הוי נ', והמילה בכ"ל בגימטריה ב"ן,
וצריך להשיאו אשה ולכן מיד סמיך
ליה - וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-עֲבָדָיו וְגו'
אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת
הַכְּנַעֲנִי וְגו'.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הסוד,
המילה כל היא כינוי למידת היסוד
המשיקה למלכות, כמבואר בספר
שערי אורה (לר' יוסף ג'יקיטאלי,
מתלמידי הרמב"ן) ולכן תיקרא גם
המלכות במידת כל, ורמז כאן שיהיה
אברהם מודיע מלכות ה' בעולם.
ככתוב פי כל בשמים ובאָרָץ, לָךְ ה'
הַמְּמַלְכָה וְגו' (דה"א כט, יא).

זה שאמר וה' ב'ר'ך אַת אַבְרָהָם בְּכָל.
שבירכו שתהיה מידת המלכות
מתפרסמת על ידו. וכמבואר לקמן בפס'
הבא.

אצילות - אברהם, חיה יחידה [נשמח לשמח]
בריאה - שרה, נשמה, [נשמח העולמות]
יצירה - יעקב, רוח, [רוח העולמות]
עשייה - יצחק, נפש, [נפש העולמות]

ואשר על כן נקבעה מערת המכפלה
בקריית ארבע כנגד ארבע עולמות
שזכה בהם אברהם לו ולשרה לבנו
ולנכדו, היא חברון המחברת בין
ישראל לאביהם שבשמים, דרך ארבע
עולמות.

***

וַאֲבָרָהָם זָקֵן בָּא בַיָּמִים וַיְהִיגָה בְּרַךְ
אֶת-אַבְרָהָם בְּכָל (כד, א')

לפשוטו של מקרא, פירש רש"י
בְּכָל עולה בגימטריא בן, ומאחר שהיה
לו בן, היה צריך להשיאו אשה.

ובזה ינתן טעם לסמיכות פסוק זה
לשאחריו: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-עֲבָדָיו
וְגו' אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת
הַכְּנַעֲנִי וְגו'. וכן מעיר השפתי חכמים
במקום: דאם לא כן מה ענינו לכאן.

ועל דרך הצח, ולתפארת פירושו של
רש"י, יש לומר כי ידויקו דבריו מטעם

לעומקו של מקרא חיי שרה

ויש לשאול, הרי סוף סוף כבר הרגיל בפי הבריות לומר ואלקי הארץ. והוא מורה על מלכותו והשגחתו ית' בארץ. וכיצד ישנה מן ההרגל לומר עתה כמאז רק אלקי השמים.

ואע"פ שאז עדיין לא הורגל בפי הבריות, אבל עתה, על כל פנים הוא כבר מורגל בפייהם כאלקי הארץ. ולכאורה יש כאן כמין המעטה בשבחי הקב"ה. ולא יתכן שאברהם עצמו ימעט בשבחו של מקום, ובעיקר במלכותו ית' בארץ.

ובשימת לב, והתבוננות בדברי אברהם יש לומר שאכן אין הוא ממעט בשבחו של מקום, ואע"פ שלא אמר בפירוש אלקי הארץ מכל מקום אין הוא מחסיר חלילה בשבח המלכות והשגחת השם בארץ, אלא אדרבה, בדבריו הוא שוזר את שבח ההשגחה, ואת תוקף מלכותו יתברך בארץ.

ויודגש בדבריו תוקף ההשגחה והמלכות באומר:

ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אֲבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דָּבַר-לִי

ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקייע. וזה שאמר וְאֲשַׁבֵּיעַךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ. (כד,ג). ופירש רש"י וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ שהרגיל מלכותו בפי הבריות. וכדלקמן.

ואין מלך בלא עם, ועתה העת ליצירת העם שימליכוהו, ולכן מיד וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֶל-עַבְדּוֹ וְגו' אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנָעֲנִי וְגו'.

***

ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אֲבִי וְגו' הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכָו לְפָנֶיךָ וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבְנֵי מִשָּׁם. (כד, פסוק ז')

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. פירש רש"י ולא אמר ואלהי הארץ, ולמעלה אמר ואשביעך בה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ. אמר לו: עכשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתי בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי, היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ.

לעומקו של מקרא חיי שרה

וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְמָלִים מִגְּמָלֵי
אֲדֹנָיו [כד, י']
ותימה, מדוע יצטרך העבד עשרה
גמלים.

ועל דרך הסוד יש לומר שהם עֲשָׂרָה
גְמָלִים כנגד עשר ספירות הק'
בהשתלשלות ההוי"ה להשגחה פרטית,
לגמול טוב עם הבריות.

***

וּבְנוֹת אֲנָשֵׁי הָעִיר וְצֵאת לְשָׂבָב
מָיִם [כד, יג']
בשימת לב, יוצאות קרי, יוצאת
כתיב. שמכל בנות העיר חשובה רק
אחת ששקולה כנגד כולן.

***

וְהִנֵּה הַנְּעוּר אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיהָ
הַטִּי-נָא כַדָּף וְאַשְׁמְתֵה וְאַמְרָה שְׁמָה
וגם-גְּמָלֵיךְ אֲשַׁקֶּה אֹתָהּ הַכַּחֲתָ לְעַבְדְּךָ
לְיִצְחָק וְכֵה אֲדַע פִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-
אֲדֹנָי [כד, יד']

הַטִּי-נָא כַדָּף.

יש ליתן טעם בסימן זה שמסר***
אליעזר. מה היא הטיה זו. וכמבואר

וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי לֵאמֹר לְזַרְעִי אֶתֶן
אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָו
לְפָנָי וְלִקְחֹתָ אִשָּׁה לְבְנִי מֵשָׁם.

הרי שבפעולות אלו של הקב"ה יש
תיאור מדויק והגדרה מפורטת מה
היא כוחה של השגחה ה' ומלכותו
בעולם. אֲשֶׁר לְקַחְנִי וְאֲשֶׁר דָּבַר-לִי
וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי הוּא יִשְׁלַח.

היוצא מכך, איפוא, שאברהם
בדבריו הרויח שני הדברים גם יחד. גם
הדגיש ההבדל בין מה שהיה נקרא אז
ומה שהוא מורגל בפני הבריות עתה,
וגם החזיר העטרה והכבוד למי
שהכבוד שלו, לתאר אופן השגחתו
ומלכותו בעולם.

ועל דרך הרמז והסוד ירמוז כאן
להשתלשלות ההוי"ה דרך ארבע
עולמות, אצילות בריאה יצירה
עשייה, שם תוקף ההשגחה ומלכות ה'
בארץ:

אֲשֶׁר לְקַחְנִי - עולם האצילות

וְאֲשֶׁר דָּבַר-לִי - עולם הבריאה

וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי - עולם היצירה

הוּא יִשְׁלַח - עולם העשייה.

***

לעומקו של מקרא חיי שרה

או כלך לדרך זו: שיובן על ידי תוספת ו' החיבור כזה: אתָה הַכְחַתְּ לְעַבְדְּךָ [אליעזר] וְלִיצְחָק, וְכָה אֲדַע כִּי-עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנָי - עִם אַבְרָהָם.

וייש ליתן את הדעת מדוע כתב הפסוק לכאורה שלא כסדר. אלא יש לומר כי גבהות לב העבד למדנו כאן, שהזכיר עצמו בתחילה, שהוכחת ה' כביכול היא בשבילו, וגם נראה כקורא ליצחק עבד אם כי עבד ה', ורק לבסוף תקן לומר אדוני, כאשר בעל כרחו הודה כי החסד אשר עושה ה' הוא עם אדונו ולא עמו שהוא עבד לאדונו.

הַכְחַתְּ קרי ביה: הפחת. אל תקרי אֲתָה הַכְחַתְּ אלא אֲתָה הַכַּחַתְּ אתה בעל הכוחות כולן. וגילה בזה תוקף השגחתו ית'. שגם בגבהות לבו יודע ומכיר כי גבוה מעל גבוה שומר כמובא בקהלת ה, ז': כִּי גָבַהּ מֵעַל גָּבַהּ שֹׁמֵר וְגָבְהִים עָלֵיהֶם וּפִירָשׁ"י שם: ורואה את מעשיהם וגבוהים יש עליהם העושים שליחותו של מקום. ואע"פ שדבר הפסוק בפורענות הרי מדה טובה מרובה.

***

ברש"י לקמן (כד, סד') והעולה מלעומקו של מקרא שם, שזה הסימן היה מסור בידו של אליעזר: אם תטה כדה, יש בה מידת ההטיה, הכוללת ג' מידות הנצרכות לביתו של אברהם: מידת הענווה, יראת שמים וגמילות חסדים. וכאן נתגלתה מידת הגמילות חסדים שבה, וכמו שאמרו [ראש השנה יז] רב חסד - מִטָּה כלפי חסד. ועל ידי ההטיה הוכיחה עצמה בעלת מידת החסד כאברהם.

***

אֲתָה הַכְחַתְּ לְעַבְדְּךָ לִיצְחָק וְכָה אֲדַע כִּי-עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנָי (כד, יד')

אֲתָה הַכְחַתְּ לְעַבְדְּךָ לִיצְחָק יש לשאול, וכי יעלה על הדעת שעבד יקרא לאדונו עבד, גם אם כוונתו לשמים, עד שהוצרך לתקן דבריו ולקראו אֲדֹנָי. אלא כך יש לפרשו כהמשך הפסוק על דרך סרסוהו ודרשהו כאשר "יצחק" יעבור לסוף הפסוק:

אֲתָה הַכְחַתְּ לְעַבְדְּךָ - לאליעזר, וְכָה אֲדַע כִּי-עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנָי עִם יצחק.

לעומקו של מקרא חיי שרה

**דְּבַר אֱלֹהֵי הָאִישׁ וַיָּבֵא אֶל-הָאִישׁ
וַהֲנִיחַ עִמָּד עַל-הַגְּמִלִים עַל-הָעֵינַי.
[כד, כט' ל']**

לכאורה נראין הפסוקים שלא כסדר.
שקודם היה לו לומר פסוק ל': וַיְהִי |
כָּרְאָת אֶת-הַנְּזָם וְאֶת-הַצְּמִדִים עַל-יָדֵי
אֶחָתוֹ וּכְשִׁמְעוֹ אֶת-דְּבָרֵי רַבֵּקָה אֶחָתוֹ
לֵאמֹר פֶּה-דְבַר אֱלֹהֵי הָאִישׁ, וּרְק אַחֲרַי
כֵּן לֹמֵר פִּסּוּק כֵּט: וַיִּרְץ לָבוֹן אֶל-
הָאִישׁ הַחֹצֵה אֶל-הָעֵינַי.

ויש לומר שאכן, בתחילה שמע אחר
כך ראה ורק אחרי כן רץ. ומדוע
נכתב בסדר הפוך, לומר לך מה
שהדריך וזרז את ריצתו זה מה
ששמע וראה, וכל משך ריצתו היו
הנזם והצמידים לנגד עיניו ודברי
אחותו מהדהדים באזניו.

***

וַיֵּאמֶר בּוֹא בְּרוּךְ ה' (כד, לא')

תימה, מה יש לו ללבן הרשע לומר
בְּרוּךְ ה' ולהודות במציאותו ית'.

ויש לומר שאכן, כאן גילה לבן את
תוקף גבהות לבו ותוקף כיעור

**וְכַדָּה עַל-שְׂכָמָהּ: וַהֲנַעֲרָ [כד, טו-
טז]**

על דרך הרמז יקרא למפרע: וַהֲנַעֲרָ
שְׂכָמָה עַל וְכַדָּה, לרמזו שעתידה ללדת
את יעקב, שישלח את הנער הוא בנו
יוסף שְׂכָמָה. והוא יעקב וְנָתַר לבדו
לכדו, להתגבר על עשו, כדי שיירש
זרעו את שער שונאיו.

***

**וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֵה לָּהּ מִחֲרִישׁ לְדַעַת
הַהַצְּלִית ה' דְּרָכּוֹ וגו'. [כד, כא']**

תימה, הרי התקיימו הסימנים, ומדוע
משתאה ההצליח וכו', אלא הדגש על
לָּהּ. מִשְׁתַּאֵה לָּהּ. לדעת האם אינה
הגרת או סומא וכו', כדאמרו ששאל
שלא כהוגן.

***

{כט} וּלְרַבֵּקָה אָח וּשְׁמוֹ לָבוֹן וַיִּרְץ
לָבוֹן אֶל-הָאִישׁ הַחֹצֵה אֶל-הָעֵינַי:
{ל} וַיְהִי | כָּרְאָת אֶת-הַנְּזָם וְאֶת-
הַצְּמִדִים עַל-יָדֵי אֶחָתוֹ וּכְשִׁמְעוֹ
אֶת-דְּבָרֵי רַבֵּקָה אֶחָתוֹ לֵאמֹר פֶּה-

לעומקו של מקרא חיי שרה

וכה תיזכר: יפה שיחתן של עבדי אבות מתוך תורתן של בנים.

עבדי אבות הוא האדם העומד בתפילה, ויפה שיחתו לפני המקום כשהוא מתפלל מתוך לימוד התורה הק'. שהעומד בתפילה הוא **כעבד**, והלומד תורה הוא **כבן**. ותפילת העבד יפה כשהיא באה מתוך **כת התורה** של היותו **בן**.

והיינו: יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתוך תורתן של בנים.

ובכך יתבאר פירוש רש"י בפרשת בהעלתך (פרק ח, פסוק יט):

וְאָמְנָה אֶת סְלוּיִם נְתָנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבְדֹת אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ (ח, יט)

פירוש רש"י בפסוק הנ"ל בשם המדרש רבה, **שמתוך חיבתן** של ישראל כפלן **חמש פעמים** בפסוק אחד כנגד חמישה חומשי תורה.

כן על דרך הצח יכוון הפסוק שיפה עבודת ה' מתוך לימוד תורה.

גאוותו. שהרי יודע היה שאליעזר בא מכנען המקולל, ארור כנען וכו'. וגם אברהם אמר לו **בני ברוך ואתה ארור**, ואין ארור מִדְּבַק בברוך. **ואף על פי** שהיה יודע שהוא ארור קראו בְּרוּךְ ה'. ובזה רצה להמריד עבד על אדונו.

***

וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל-הָעֵינַי (כד, מב')

מפרש רש"י וְאָבֹא הַיּוֹם. היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא, **יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים**, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה.

לפשוטו של מקרא שיחתו של אליעזר הנכפלת בתורה - יפה יותר מתורתן של בנים הנכתבת רק ברמזים.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הצח והלשון, יבואר בדרך אל תקרי. אל תקרי יותר מ - , במ' היתרון, אלא במ' היחס. במובן של **מתוך**.

לעומקו של מקרא חיי שרה

משקלם. רמז לעשרת הדברות שבהן. ולכאורה יש לשאול הרי אין שני הלוחות ועשרת הדברות לפשוטו של מקרא, ומדוע פירש כן.

ולעומקו של מקרא יתפרש היטב **הלפשוטו** של מקרא. שכן כתוב כאן **וְאֵשֶׁם הַנְּזַם** על-אִפֶּה וְהַצְּמִידִים על-יְדֵיהָ. **וְאֵשֶׁם** כתיב ללא יו"ד. וקרי ביה: **וְאֵשֶׁם**. מי הָאֵשֶׁם שעשו את העגל - כסף וזהב שהרבה להם הקב"ה עד שאמרו ד'.
וכפי שאמרו במסכת ברכות [לב.]. מאי **וְדֵי זָהָב** - אמרי דבי ר' ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם **בשביל כסף וזהב** שהשפעת להם לישראל עד שאמרו ד', **הוא** גרם שעשו את העגל.

וכן פירש רש"י על הפסוק [דברים א,א'] **אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְגו' וְדֵי זָהָב**.

ודי זהב. הוכיחן על העגל, שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל (הושע ב י). ומהעגל נסתובב שבירת הלוחות.

וכאמרו: **וְאֵשֶׁם** - מי האשם? הַנְּזַם על-אִפֶּה וְהַצְּמִידִים על-יְדֵיהָ שבגללם

ולעומקו של מקרא יֵאָמֵר שעל כן אנו מזכירין שֵׁם **ישראל** כמה פעמים [ויש שמזכירין חמש פעמים] **בְּגִשְׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ** בתפילת שמונה עשרה:

צור **יִשְׂרָאֵל** קוֹמָה בְּעֶזְרַת **יִשְׂרָאֵל** וּפְדָה כְּנַאמָךְ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל [וְנֹאמֵר: גְּאֻלְנוּ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ **יִשְׂרָאֵל**] בְּרוּךְ אַתָּה ה' גְּאֻל **יִשְׂרָאֵל**.
להזכיר **חיבתן** של **ישראל** העוסקים בתורה ואשר על כן הם נוטריקון: יש ששים רבוא **אותיות לתורה** לפתוח לפנייהם שערי תפילה.

ועוד, שתהא זכות התורה עומדת להם לבני ישראל בעת עליית תפילתם אל כסא הכבוד.

והיינו כדלעיל, בפירוש רש"י: יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בני. מתוך תורתן של בני.

***

וְאֵשֶׁם הַנְּזַם על-אִפֶּה וְהַצְּמִידִים על-יְדֵיהָ [כד, מז']
פירש רש"י בפסוק כב': **ושני צמידים.** רמז לשני לוחות מצומדות: עשרה זהב

לעומקו של מקרא חיי שרה

האנשים ומתי נתלוו אליו ומתי הסתלקו ממנו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהם המלאכים ששלח אברהם עם אליעזר, כאומרו הוא ישלח מלאכו לפניה ולקחת אשה לבני משם (לעיל פס' ז).

וכן ידויק מהמדרש רבה שבאמרו הוא ישלח מלאכו לפניה ולקחת אשה לבני משם שלח עמו אברהם שני מלאכים, אחד להנחותו בדרך, ואחד להוציא משם את רבקה.

ועוד יש לומר לעומקו של מקרא, שלכן יש ג' פסוקים נפרדים. להורות שהיו ג' מלאכים. אחד להנחותו בדרך, אחד להוציא את רבקה ואחד להצילו מיד בתואל, הוא המלאך שהחליף את צלחתו עם הרעל, בצלחתו של בתואל, כמובא ברש"י, ועל ידי כך שבתואל נסתלק לא היה מה שיעכבו עוד אצלם. על כן נאמר האנשים, לשון רבים, כי היו שלשה מלאכים.

ועל דרך הצח והרמז, אלו ג' מלאכים היוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט שבפרשת בשלח, (יד, יט-כא), והם מע"ב שמות השם ונקראים: מיה, ייש, כלי. ונרמזים בפסוקים שלפנינו:

נשתברו הלוחות ועשרת הדברות פרחו באויר.

לכן פירש רש"י וצמידים רמז לשני לוחות מצומדות, עשרה זהב משקלם. רמז לעשרת הדברות שבהן.

ועל דרך הצח נאמר:
האי די די לידדי, לזקב אמרו די ויעשו אשר לא כדאי, והלוחות בשתי ידי, ואשברם לשני צמידים, ושמט הנזם מאפי, ונסתרו פני, עד עת ירצו בני, אז אריק עד בלי די להם את ברכותי, עד שיבלו שפתותיהם מלומר די.

***

ניתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו. (כד, לב')

תימה, מאי האנשים אשר אתו. הרי בתחילה לא הוזכרו האנשים כלל, ואח"כ הוזכרו רק ג' פעמים, כאן ובפס' נד: ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר-עמו ובפס' נט: וישלחו את-רבקה אחתם ואת-מנחתה ואת-עבד אברהם ואת-אנשיו. ואחרי כן שתק קרא מהם, כאילו נעלמו ואינם. ולא הוברר מי הם

לעומקו של מקרא חיי שרה

נאמר אל-אדני **אלי** לא-תלך האשה הנקרא בשם מיה ר"ת הוא ישלח מלאכו, בסדר הפוך. ובאמרו ויושם לפניו לאכל, (כד, לג') רמז למלאך שהחליף הצלחות הנקרא **יש**, הוא השם הכ"ב מתוך ע"ב שמות [לפי שיטה שלישית כמבואר בפרשת בשלח] שכן ניושם - ויישם כתיב.

ובאמרו התלכי עם-האיש הגה (כד, נח') רמז למלאך כלי, האומר לה לכי. **אלי** - **אלי** נאמר אל אדני לא תלך האשה אחרי (כד, לט')

ובאמרו אל-אדני **אלי** לא-תלך האשה הנקרא בשם מיה ר"ת הוא ישלח מלאכו, בסדר הפוך. ובאמרו ויושם לפניו לאכל, (כד, לג') רמז למלאך שהחליף הצלחות הנקרא **יש**, הוא השם הכ"ב מתוך ע"ב שמות [לפי שיטה שלישית כמבואר בפרשת בשלח] שכן ניושם - ויישם כתיב.

ובאמרו התלכי עם-האיש הגה (כד, נח') רמז למלאך כלי, האומר לה לכי.

***

אלי - אלי

נאמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (כד, לט')

וכאומרו: יצחק נשאר במשפחתי ולא יהיה עמך לעולם. באשר אתה ארור והוא ברוך ואין ארור מצדק בברוך.

***

ועתה אם-ישלכם עשירים חסד ואמת את-אדני הגידו לי ואם-לא הגידו לי ואפנה על-גמין או על-שמאל. (כד, מט')

ובאמרו ויושם לפניו לאכל, (כד, לג') רמז למלאך שהחליף הצלחות הנקרא **יש**, הוא השם הכ"ב מתוך ע"ב שמות [לפי שיטה שלישית כמבואר בפרשת בשלח] שכן ניושם - ויישם כתיב.

ובאמרו התלכי עם-האיש הגה (כד, נח') רמז למלאך כלי, האומר לה לכי.

***

אלי - אלי

נאמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (כד, לט')

אלי. פירש רש"י : אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר, והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר לו אברהם, בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מדבק בברוך.

ולעומקו של מקרא נרמזה שיחה זו בין אברהם ואליעזר בפסוק עצמו. שכן בהמשך (פס' מ') אומר אליעזר

לעומקו של מקרא חיי שרה

והוא אחד מע"ב שמות הק' היוצאים מפסוקים ויסע ויבא ויט (בשלה י"ד, יט-כא'), והפך את הקללה לברכה ויצא מפיו **אַתְּ הִנֵּי לְאַלְפֵי רַבָּהּ**. ועוד רצה כנ"ל לקללה: ויוריש זרעך לי את שער שונאיו, ובא המלאך ושמו הִנֵּי, והפך את הקללה לברכה ויצא מפיו **וַיִּירֶשׁ זַרְעֲךָ אֶת שְׂעַר שׁוֹנְאָיו**.

ובזה יובן כיצד ידע לבן הרשע מִטְּבַע הברכות שבירך הקב"ה את אברהם. **שהרי אלו הם דברי המלאך שהפך הקללה לברכה**, ואָמון הוא המלאך הִנֵּי אצל ברכתיו של הקב"ה. **וְהִנֵּינִי בָּהּ**, מדוע שינה המלאך ממתבע הברכה שנתברך אברהם. שכן אברהם נתברך במטבע **וַיִּירֶשׁ זַרְעֲךָ אֶת שְׂעַר אֲיָבִיו**, וכאן נתברכה רבקה **וַיִּירֶשׁ זַרְעֲךָ אֶת שְׂעַר שׁוֹנְאָיו**.

וי"ל שלפי העניין נשתנתה הברכה. שכן לבן שהוא בלעם, אינו רק בכלל אֲיָבִיו של זרע אברהם. אלא הוא ראש וראשון לכל שׁוֹנְאָיו. ולכן נתברכה רבקה **וַיִּירֶשׁ זַרְעֲךָ אֶת שְׂעַר שׁוֹנְאָיו**. ובזה ינתן טעם מדוע בפר' תולדות נאמר **וַיַּעֲתָר לוֹ ה'** (כה, כא). ופירש רש"י **וַיַּעֲתָר לוֹ וְלֹא לָהּ**. שאין דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן

אותנו במעשי החסדים שלה שהשקתה אותך ואת גמליך, ולא נוכל דבר אליך טוב שאמרת אם ישכם עושים חסד וגו'.

***

וַיִּבְרְכוּ אֶת-רַבָּה וַיִּנְאֲמְרוּ לָהּ אַחֲתֵנוּ אַתְּ הִנֵּי לְאַלְפֵי רַבָּה וַיִּירֶשׁ זַרְעֲךָ אֶת שְׂעַר שׁוֹנְאָיו (כד, ט)

תימה, מה ללבן הרשע לברך את רבקה שתהיה אלפי רבה, ועוד שיירש זרעה את שער שונאיו, והלא הוא עצמו שער שונאיו, ונראה שמקלל את עצמו. ועוד שהרי מעין זו הברכה ברך הקב"ה את אברהם, לאחר העקידה [כב, יז]: **וַיִּירֶשׁ זַרְעֲךָ אֶת שְׂעַר אֲיָבִיו**, ומנין לו ללבן הרשע לדעת נוסח הברכה.

ולעומקו של מקרא יש לומר כפי שנאמר בתנחומא (בראשית) **שלבן הוא בלעם**. ולבן רצה לקללה כפי שבלעם רצה לקלל את ישראל. והקב"ה הפך לו את הקללה לברכה, כפי שעשה לבלעם.

ומה רצה לקללה, לומר לה: רבקה את היי עקרה. ובא המלאך ושמו הִנֵּי,

לעומקו של מקרא חיי שרה

ועוד י"ל, שרצה לבן לקללה בקללת **יִירָשׁ הַצֶּלְצָל**, כמובא בפרשת כי תבוא: **כָּל-עֵצָהּ וּפְרֵי אֲדָמָתָהּ יִירָשׁ הַצֶּלְצָל** ופירש רש"י שם: יעשנו הארבה רש [עני] מן הפרי, ורצה לכוון בזה שיתמעט פרי בטנה במקום אשר ברך ה' לאברהם ארבה את זרעך, וכשם שהפך ה' לבלעם את הקללה לברכה, כן כאן, שהרי אמרו במדרש תנחומא **בלעם הוא לבן**, הפך הקב"ה את הקללה לברכה ושם בפיו של לבן ברכה לרבקה וליעקב בנה: **שִׁירָשׁ** את **שְׁעָר** עשו ואת שער לבן שונאו. לכן נאמר **יִירָשׁ** בשני יודי"ן, **שִׁירָשׁ** גם את בכורתו וגם ברכתו של עשו וגם את רכושו של לבן, כמו ששמע יעקב את דברי בני לבן: **וַיִּשְׁמַע אֶת-דְּבָרֵי בְנֵי-לֵבָן לְאֹמֶר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֲשֶׁר לְאֶבְרָהָם וּמֵאֲשֶׁר לְאֶבְרָהָם עָשָׂה אֶת כָּל-הַפְּכָד הַזֶּה**. [בראשית לא,א].

ועל דרך הצח יאמר: מאי **שְׁעָר**, שהיה לבן חשוב במקומו כיושב בשער המלך, וכן הוא מה שנאמר

צדיק. **ועוד יש לומר** שכוונתו בזה שלא יאמרו **שְׁמַבְרַפְתָּ** לבן הרשע נתעברה.

ועוד יש לומר שבזה נתקיימה קצת מחשבתו הרעה לקללה שתהיה עקרה. לצרף מחשבתו על כל פנים קצת למעשה.

ועל דרך הצח, מה שברך יעקב ליוסף, (מט,כו') בְּרַכְתָּ אֲבִיךָ גְּבָרִי עַל-בְּרַכְתָּ הוֹרִי, הרי אלו המלים מתאימות לרבקה לאומרם ליצחק, **שִׁבְרַכְתָּ אֲבִיךָ** שנתברך מפי השכינה, (כב,יז) **כִּי בָרַךְ אֲבִיךָ וְהָרַךְ אֶת אֶרְצָהּ** **עַל שְׁפַת הַיָּם** גְּבָרִי **עַל-בְּרַכְתָּ הוֹרִי** שברכוני **אֲחַתְּנוּ אִתָּךְ הֲיִי לְאֶלְפֵי רַבָּהּ**.

ושמא יש לומר שכן שמע יעקב את אמו כך אומרת לאביו, וכמו שמובא בגמרא (סוכה נו עמ' ב) שותא דינוקא בשוקא, **דאבוה או דאימיה**.

ובא יעקב לחזק את דברי אמו, שלא יהיה בברכתו ליוסף בנו אף לא שמץ מדברי לבן לרבקה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

שנאיו. שנאויו של לכן הם אנשיו של אברהם ואליעזר. זה שנאמר ארמי אובד אבי זה לכן, הוא בלעם שונאם של ישראל, כפי שנדרש במדרש תנחומא.

***

**וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה לְפָנָיו
עָרַב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה גְמָלִים
בָּאִים וַתִּשָּׂא רַבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ
וַתִּרְא אֶת-יִצְחָק וּגּו' (כד.סג-סד')**

יש ליתן טעם למה שהדגישה התורה מה כל אחד ראה בנשיאת עיניו. וישא עיניו וירא והנה גמלים באים ותישא רבקה את-עיניה ותרא את-יצחק.

ועוד, שהרי הכתוב מעיד שרבקה צנועה היתה, שנאמר ותפל מעל הגמל, ותקח הצעיף ותתכס. ומה לה לשאת עיניה למרחוק. וכן יצחק עולה תמימה, מה לו לשאת עיניו למרחוק.

אלא יש לומר לעומקו של מקרא שהקב"ה השיא את עיניהם בעל כרחם כדי שיראו את מראה ההוד הנורא הזה. רבקה ראתה יראה צדיקות חמלה [שנאמר ויאבהה] קדושה, שהם ראשי תיבות יצח"ק, ויצחק ראה גמילות חסדים מעשים טובים

בעשו [פר' תולדות] פלו פאדרת שער. אל תקרא שער אלא שער. וכן אל תקרא פלו אלא פלו, שכל אלופיו ואדיריו של עשו, יפלו ויכלו לפני יעקב כברכתו של לכן, וכנבואת ישעיהו [י' לד'] והלבנון באדיר יפול. ואל תקרא לבנון אלא לכן.

וכאומרו: ויירש זרעך יעקב את שער עשו וכן את שער כל שונאיו.

***

וישלתו את-רבקה אחתם ואת-מנקתה ואת-עבד אברהם ואת-אנשיו: ויברכו את-רבקה ויאמרו ליה אחתנו את הני לאלפי רבבה ויירש זרעך את שער שונאיו [כד, נט'-ס']
ואת-אנשיו, את שער שונאיו.

אנשיו אלו המלאכים שנתלוו לאליעזר כנ"ל, ובסדר היפוך האותיות אנשיו הם שנאיו. ועל דרך אל תקרי. אל תקרי שונאיו אלא שונאיו. כאן גילה לכן את דעתו ששונאי עליו כל דבר שבקדושה. שנאמר את שער

לעומקו של מקרא חיי שרה

הכנעה וענוה כנגד ותפל מעל
הגמל, וכפירש"י שהטתה עצמה
לארץ.

יראת שמים כנגד ויט שמים
(שמואל-ב כ, י')

גמילות חסדים כנגד כפי-יפל לא-
יוטל כפי-ה' סומך ידו. והיא מידה
כנגד מידה, שהרי ה' סומך ידו הוא
כנגד מה שהאדם סומך וגומל חסד
לזולתו, עד כפי-יפל לפניו לסעוד
ולתומכו, ולכן לא-יוטל לתהומות ארץ
כפי-ה' סומך ידו. וכפי שאמרו כנ"ל
[ראש השנה יז]. רב חסד - מטה
כלפי חסד.

וכאן מודיע הכתוב כי לא רק מידת
הענוה והחסד בעניין הנצרך יש לה,
אלא גם מידת היראה שתמיד מטה
עצמה כלפי זולתה וביותר עתה כלפי
בעלה. וכדרשו בית הלל: [מסכת ראש
השנה יז]: [ורב חסד - מטה כלפי
חסד].

***

לב טוב יראת שמים מידות טובות,
שהם ר"ת גמלי"ם.

***

ותשא רבקה את-עיניה ותרא את-
יצחק ותפל מעל הגמל (כד, כד)

ותפל מעל הגמל. פירש"י לפשוטו
של מקרא, השמיטה עצמה לארץ,
כתרגומו ואתרכינת. הטתה עצמה
לארץ, ולא הגיעה עד הקרקע, כמו
הטי נא כדך, (לעיל כד, יד) ותרגומו
ארכיני, ויט שמים (שמואל-ב כ, י').
וארכין, לשון מוטה לארץ. ודומה לו
כפי-יפל לא-יוטל כפי-ה' סומך ידו
(תהלים לז, כד) כלומר אם יטה לארץ
לא יגיע עד הקרקע עכ"ל רש"י.

ולעומקו של מקרא ובשימת לב לג'
הדוגמאות שבפירושו, הטיית הכד,
הטיית שמים, הטיית הגוף עד הארץ
ולא עד בכלל, נאמר: שזה הסימן היה
מסור בידו של אליעזר אם תטה כדה,
יש בה מידת ההטייה, הכוללת ג'
מידות הנצרכות לביתו של אברהם:
ההכנעה וענוה, יראת שמים וגמילות
חסדים.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, אָמַר, שנקט הכתוב נוטריקון: צעי"ף: צדיקות, ענוה, יראה, פילול. (פילול מלשון כל פ"ה לך יודה והוא שיח התפילה בשדה).

ולכן נאמר בה"א הידיעה נתקח הצעיף. שלקחה כנ"ל את אותן המידות הטובות שהתגלו לה ביצחק.

נתתקס.

נתבאר בארוכה בלעומקו של מקרא בפר' וירא, (יח, יז שם), ענין ג' הכיסיים כנגד האור הגדול של גילוי ג' דברים: אור היראה אור האהבה אור האמונה, וכמבואר שם בענין המכסה אני מאברהם. ויִנְכַר בזאת קיצור הדברים:

המכסה הנאמר באברהם הוא מעטה היראה, יראת ה'. וככתוב בהר ה' יראה.

פסות עינים שכתוב בְּשָׂרָה הוא מעטה האמונה. אמונת ה'. כדכתיב ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שָׂרָה (כא, ז), והוא מלל האמונה, המוציא אל הפעל את הרוח ממללא אשר טבע בנו הקב"ה.

דרשת נתקח הצעיף ונתתקס

ותאמר אל-הַעֲבֹד מִי-הָאִישׁ הַלְזֵה הַהֲלֹךְ בַּשָּׂדֶה לְקִרְאָתָנוּ וַיֵּאמֶר הַעֲבֹד הוּא אֲדֹנָי ונתקח הצעיף ונתתקס: (כד, סה)

נתקח הצעיף.

יש ליתן טעם ללקיחה זו. שהיה לו לומר ונתתקס בצעיף. ומאי נתקח.

ויש לומר בהמשך לפסוק הקודם וביאורו: משראתה את יצחק וידעה כי הוא אדוניה, נתקח, לקחה מיצחק את אור הצדיקות הענוה והיראה וצירפה אותם יחד עם מידותיה. ולכן נתפל מעל הגמל, שהפילה מידתה והפכה להיות מנותנת למקבלת. כי גמל פירושו גומל לאחרים. ומעתה היא מקבלת ונגמלת מהאור של יצחק.

נתקח הצעיף.

עוד יש ליתן טעם מה הוא הצעיף ב"ה" הידיעה. ולא שמענו קודם לכן על צעיף ידוע.

לעומקו של מקרא חיי שרה

איש תם יושב אהלים, תפארת התורה
לדורותיו, וְנֶאֱמַר עליהם וְשִׁמְתִי כְּדָד
שְׁמִשְׁתִּיךָ.

וזה כ"ד כ"ד שמשותיך. בגימ' מ"ח.
שהם מ"ח דברים של קניין התורה
שזכה בהם יעקב אבינו מכח הטייתה
של רבקה. וכל זה רמזה התורה
במילה "ותתכס": שהוא נוטריקון:

ותלכש תפארת כתר סגולה. ולכן
נאמר ורבקה אוהבת את יעקב. שעל
ידי תפארת התורה של יעקב התמזגו
אצלה האמונה היראה והאהבה
והנחילה אותם לדורות. ולכן נאמר
מיד לאחר מכן (כד, סז) "וַיֵּאָהֲבֶהָ".
שגם ביצחק התמזגו האמונה והיראה
והאהבה, כעין "וילכו שניהם יחדיו".

***

וַיְהִי אַחֲרַי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּבְרַךְ
אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנֹו וַיֵּשֶׁב יִצְחָק
עַם-בְּאֵר לַחַי רֵאִי: (כה, יא)

יש לשאול, מה תלמוד לומר בְּנֹו,
שאינ ת"ל בְּנֹו, שאנו יודעים שהוא
בנו של אברהם ומה ת"ל בְּנֹו.

וּתְתַכֵּס שכתוב ברבקה וּתְתַכֵּס הַצְעִיף
וּתְתַכֵּס הוא מַעֲטָה הַאֵהָבָה, אַהֲבַת
ה'.

ונוסף כאן על כל הנ"ל, שהתכסתה
במידותיו הנ"ל של יצחק, להגן מפני
האור הגדול שנתגלה עליו מעת
העקידה. ועל ידי הצעיף הנ"ל לבשה
רוח הקדש ורוח נבואה כשרה אמנו.

ובשימת לב לפירוש רש"י שהטתה
עצמה לא עד הקרקע, משמע שאין זו
נפילה במובן הרגיל, כגון מַעֲיָדָה בעל
כרחו של הנופל. אלא כתרגומו
וְאַתְרֵיכִינַת. שהטתה עצמה ולא עד
הקרקע, כדי לא להפיל ארצה כל
הרוחניות השמימית שהשיגה מאור
פניו של יצחק. וכדי להעלות את
הארציות השמימה.

ועל דרך הצח והרמז יש לומר
שהטייתה כלפי יצחק היתה כבר
בכח הטיית הכד לאליעזר ולגמליו.

וירמזון אֶלֶיךָ מִלֵּיאַ לְדַבְרֵי הַנְּבִיא
(ישעיהו, נד, יב) וְשִׁמְתִי כְּדָד
שְׁמִשְׁתִּיךָ. וכאומר: בעבור שְׁשִׁמְשֵׁת
את אליעזר וגמליו של יצחק בשני
כדים, תזכי שאשית ממך בן כיעקב

לעומקו של מקרא חיי שרה

וחלק חייו השני היה מעקידת יצחק ועד ראותו צאצאיו, כדי לקיים למען יצוה את ביתו אחריו.

ואשר על כן נאמר בשרה **שְׁנֵי בָסוּף** סיכום שנותיה, כי בעקידה סיימה שנותיה, ובאברהם נאמר **שְׁנֵי בתחילת** סיכום שנותיו. כי מהעקידה החל חלק שני של חייו. ככתוב: **וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חָי וְגו'.**

ועל דרך הצת, אפשר לומר שנאמר באברהם **שְׁנֵי בתחילה,** שכביכול מהעקידה המשיך גם את שנותיה של שרה, ובזה שניהם היו כמנין שנותיו, וכפי המדרש תנחומא דלעיל, שכך היתה ראויה שרה לחיות עד סוף ימי אברהם.

***

ועוד אפשר לומר בזה **על דרך המוסר והאמונה,** שלצדיקים יש **שני** חיים. חיים בעולם הזה וחיים לעולם הבא. והעולם הזה הוא פרוזודור לעולם הבא. לכן נאמר בסיכום שנות הצדיק **שְׁנֵי**. שבסוף החיים בעולם הזה מתחיל **החלק השני של חייהם,** לעולם הבא.

***

ולעומקו של מקרא יש לומר שהקב"ה קרא לו **בְּנֹו,** מחביבות שחבבו. וזה הפשט **וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנֹו.**

ולכן ממשיך הפסוק וישב יצחק עם באר לחי ראי, כאילו הכתיב עליו הקב"ה וישב יצחק עם אביו האלקים שהתגלה בבאר לחי ראי.

***

וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חָי מֵאֵת שְׁנֵה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ שָׁנִים. (כה, כז')

יש ליתן טעם, מדוע אצל שרה נכתב **שְׁנֵי חַיֵּי שָׁרָה** (כג, א') בסיכום סיכום מנין שנותיה, ואילו אצל אברהם נאמר **וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם** וגו' **בתחילת** סיכום מנין שנותיו.

ויש לומר שאצל שניהם נאמר **שְׁנֵי** להורות על **שני חלקי חיים.** (וכנ"ל כג, א'). אצל שרה חלקה הראשון עד שנולד יצחק וחלקה השני מלידתו עד עקידתו, וכנ"ל. **ואצל אברהם** חלק חייו הראשון היה עד עקידת יצחק

לעומקו של מקרא חיי שרה

נְבִיִּית וְקָדֵר וְאֲדָבָאֵל וּמִבְּשָׁם כנגד פשט רמז דרש סוד. כיצד:

נְבִיִּית כנגד ניב שפתים, והוא כנגד **הפשט**.

וְקָדֵר מלשון קודר וחודר כחוד הסיכה והוא כנגד **הרמז**, הנוקב בכל שהוא. שרמז קל קודר וחודר ונוקב עד מעמקי המצולות.

וְאֲדָבָאֵל הוא הדרש, כשם שאומרים אד... עד ש... **אֲדָבָאֵל**, כאומרו: אד דבאלה עסקינן, כמו: אדהכי והכי.

וּמִבְּשָׁם הוא הסוד אשר מבשם את העולם.

וּמִשְׁמַע וְדוּמָה וּמִשָּׂא: (כה, יד')

ועתה יפרט ג' חלקי השתדלות **האדם** בלימוד התורה הק':

וּמִשְׁמַע הוא **שמיעת האזן**, **וְדוּמָה** הוא הוא העיון השקט כעין "לך דומיה תהילה", וכן הוא **הַמְדַמָּה** מילתא למילתא,

וּמִשָּׂא הוא **הגירסא**, הוצאת העיון אל הפועל, ומלשון משא, דיבור נבואי. כמו (זכריה יב, א') **מִשָּׂא דְבַר יְהוָה עַל יִשְׂרָאֵל**.

וּיְקַבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּנָיו **אֶל-מַעְרַת הַמְּכַפְּלָה** וגו'. (כה, ט').
ופירש רש"י **יִצְחָק וַיִּשְׁמַעֲאֵל**. מכאן שעשה ישמעאל תשובה, והוליך את **יִצְחָק לַפְּנִיּוֹ**, והיא שִׁיבָה טובה שנאמר באברהם.

ועל דרך הצת, אל תקרי שִׁיבָה טובה אלא **שִׁיבָה טובה**. שהשיב נשמתו לבוראו בדרך טובה, זה שכתוב **וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׂבַע וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמּוּיוֹ**.

***

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל בְּשִׁמְתָם לְתוֹלְדֹתָם בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נְבִיִּית וְקָדֵר וְאֲדָבָאֵל וּמִבְּשָׁם: (כה, יג')

על דרך הרמז ירמזון אֵלֶּיךָ מִלְּפָנֶיךָ לְדֶרֶךְ לִימוּד הַתּוֹרָה הַק'. כדרך שבקש אברהם (בפרשת לך לך יז, יח') **וַיֵּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לִּי יִשְׁמָעֵאל יִחְנֶנִּי לְפָנֶיךָ**, ופירש רש"י שם **בְּיִרְאָתְךָ**. ואין יראה בלא תורה. ולכן כאילו כתיב: **בְּתוֹרָתְךָ**.

ואשר על כן ידרשו שמות תולדותיו לדרך לימוד התורה:

לעומקו של מקרא חיי שרה

ונקראו בני ישמעאל, שבזכות התורה לבנים ישמע הא-ל שוועתנו.

וכל זאת רמז הכתוב באויבי ישראל, שאם אתה עושה כן, אויביך נופלים תחתיד.

***

וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל (כה, יז)

יש ליתן טעם לאומרו שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל. לפשוטו של מקרא יתכון הכתוב לשנות חיי ישמעאל. שְׁנֵי לשון שְׁנַיִם.

ולעומקו של מקרא, יִדְרֹשׁ גם כאן כאצל שרה ואברהם שְׁנֵי מלשון שְׁנַיִם.

וכאומרו: נחלקו חיי ישמעאל לְשְׁנַיִם. החלק הראשון של חייו לפני שעשה תשובה. והחלק השני של חייו לאחר שעשה תשובה. וכפירוש רש"י על הפסוק וַיִּגְדַּע נִימַת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקוֹ וְשָׂבַע וַיֵּאֱסֹף אֶל-עַמּוּיוֹ.

ומה היא הַשִּׁיבָה טובה שנאמרה באברהם, שעשה ישמעאל תשובה, והוליך את יצחק לפניו בקברם את

ועתה, יפרט הכתוב חמישה חלקי הלימוד שלאחר העיון: תִּדְרֹשׁ וְתִמְאָא יְטוּר נְפִישׁ נְקֻדָּה (כה, טו')

תִּדְרֹשׁ

הוא החידוד והפלפול, וְתִמְאָא הוא הצדדים השונים של הסוגיה כאומרו אי תימא הכי ואי תימא הכי.

יְטוּר

הוא מלשון הר גבוה, כטורוס אומנוס, שהוא תרגום להר ההר, הוא היגיעה והעמל,

נְפִישׁ

הוא החזרה על הסוגיה עוד ועוד לשון הרבה פעמים, כי כן תרגום נְפִישׁ, מלשון ריבוי.

נְקֻדָּה

הוא סדר הכנה והיקף הסוגיה, כאדם המביט קדימה לראות מה יעד הליכתו.

על פני כל אחיו נפל כן יפלו לפני הלומד כל הסוגיות שבש"ס.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ובשימת לב, לא יהיה זה הקשר היחידי לפרשה. אלא כעין כותרת לשלל עניינים, שבין אברהם אבינו לדוד המלך: שכן ההפטרה היא מעין המשך לפעלו של אברהם אבינו, שהוא אבי האומה, והוא הראשון בשבעת הרועים שעמדו לישראל, ודוד המלך הוא השביעי לרועים הנאמנים. ובשניהם התבררה תוקפה של מלכות, כשבאברהם נאמר בפרשתנו [כגו'] **נְשִׂיא אֱלֹהִים אָמָה בְּתוֹכְנוּ**, והוא עניין של מלכות, ובדוד המלך נאמר: [בסוף ההפטרה] **יְחִי אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֵלָם**. וכן מצינו בפרשתנו שאברהם מעמיד המשך לדורותיו הוא יצחק אבינו **וְאֶבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְהִי בְרַךְ אֶת-אֶבְרָהָם בְּכָל (כד,א')** וכפירוש רש"י בפסוק זה: **בְּכָל עוֹלָה בְּגִמְטְרִיא בֵּן, וּמֵאַחַר שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן, הָיָה צָרִיךְ לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה**. וכן בהפטרנו דוד המלך מעמיד המשך למלכותו הוא שלמה המלך: **{ל} כִּי פָאָשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי וְגו' כִּי שְׁלֹמֹה בְּנֵי דִּי מֶלֶךְ אֶחָדִי וְהוּא יֵשֵׁב עַל כִּסְאֵי תַּחְתָּי**.

ולעומקו של מקרא נאמר כי בשניהם, באברהם ובדוד נאמרו כיסויים, שיש לגלותם, כי עניין אחד להם. באברהם אומר הקב"ה **הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאֶבְרָהָם**

אברהם, שנאמר **וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנָיו**. ואין לתמוה שהרי כבר מת אברהם והיכן השיבה הטובה. אלא יש לומר שכבר בחייו עשה ישמעאל תשובה ולכן הוליך את יצחק לפניו.

***

הפטרה לפרשת חיי שרה

בעניין הקשר שבין ההפטרה לפרשה.

כבר התבאר כי ההפטרות תוקנו על ידי חז"ל כדי להיות כעין תחליף לפרשה כאשר לא ניתן היה לקרוא בתורה בצבור, משום גזירות היוונים. ומאז תוקנו לא זזו ממקומן, גם לאחר חלוף הגזירות. ובשל כך נבחרו הפטרות שיש בהן כדי להזכיר את ענייני הפרשה. ואשר על כן יש לעיין בהקשר ההפטרה לפרשה.

והנראה לפשוטו של מקרא, הקשר בין ההפטרה והפרשה הוא תחילת הפסוק הראשון בהפטרה: מלכים א פרק-א פסוק א' **וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים**. ומזכיר בזה את אשר נאמר באברהם בפרשתנו: [כד,א] **וְאֶבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים**.

לעומקו של מקרא חיי שרה

כשראה דוד את המלאך עומד בירושלים וחרבו בידו, נצטנן דמו מיראתו. **ומובא בפרקי דרבי אליעזר בפרק מג: רבי אבהו אומר: תדע לה פת התשובה, מדוד מלך ישראל, שנשבע הקדוש ברוך הוא לאבות הראשונים להרבות את זרעם ככוכבי השמים אשר לא יספר מרב, ובא דוד למנות מספרם, אמר ליה הקדוש ברוך הוא: דוד, אני נשבעתי לאבותם להרבות את זרעם ואתה באת לבטל את דברי - בשבילך נתנה הצאן למאכל, ובשלהשעות נפלו מישׂראל שבעים אלף איש, שנאמר: "ויפל מישׂראל שבעים אלף איש" (דברי הימים א כא, יד).**

רבי שמעון אומר: לא נפל מישׂראל אלא אבישי בן צרויה, שהיה שקול במעשיו הטובים כשבעים אלף איש; "אנשים" לא נאמר כאן, אלא: איש. **ושמע דוד וקרע את בגדיו ולבש שק נאפר ונפל על פניו ארצה לפני ארון ברית ה' והיה מבקש תשובתו מלפני הקדוש ברוך הוא ואמר:** רבונו של עולם, אני הוא שִׁקְטָאִיתִי, הֵעֵבֶר נָא קְטָאִיתִי. **ונתרצית תשובתו.**

ואמר למלאך המשחית: הָרַף יְדֶיךָ, שְׁנָאֵמַר: "ויאמר למלאך המשחית בעם רב לך" (שם שם, טו) ומהו "רב לך"? אמר לו: אדם רב נפל מישׂראל. ומה עשה המלאך? לקח חרבו וקנחה בטליתו של דוד.

אשר אני עשה, והיינו שגילה לו את דרכיו. **ומהפיכת סדום** נתגלגל הדבר שיצא דוד מרות המואביה.

ובדוד נאמר {א} והמלך דוד זקן בא בימים ויכסהו בבגדים ולא יחם לו. על דרך הפשט יהיו בגדיו בגדים המחממים כפשוטו. אך לעומקו של מקרא יבואר שהוא כדרך שנאמר ביצחק {בראשית כז-כז} **וירח את ריח בגדיו,** וכדרוש ר' זירא [סנהדרין לו.]. **אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו,** שכיסוהו לדוד המלך בבגדים הם ה**בוגדים** המבקשים ליקח ממנו המלוכה, ומתוך התגברות על בוגדיו צמחה מלכות שלמה, ומלך המשיח שנאמר בו "והריחו ביראת ה'".

ועוד לעניין כיסוי ומעטה, התשובה והגאולה בהפטרה

**והמלך דוד זקן בא בימים
ויכסהו בבגדים ולא יחם לו**
(מלכים א, פרק א, פסוק א)

מפרש רש"י ולא יחם לו: אמרו רבותינו (ברכות סב ב): כל המבזה בגדים, אינו נהנה מהם לסוף, לפי שקרע את כנף המעיל לשאול. **ומדרש אגדה:** אמר רב שמואל בר נחמני:

לעומקו של מקרא חיי שרה

וכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ז ה"ה), **וּכְבֹּר הַבְּטִיחָה תּוֹרָה וְשׂוֹפָה יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּסוּף גְּלוּתוֹן וּמִיָּד הֵן נִגְאָלִין.**

ולאור כל הנ"ל יש לומר כי אור התשובה והגאולה כה חזק שיש לכסותו במעטה וכסות של הצפיה לגאולה. ובזה יתבאר חיבור ההפטרה לפרשתנו, בה מבוארים ג' הכיסויים של אמונה יראה ואהבת ה', כהכנה לגילוי הכסות של התשובה והגאולה.

***

וּרְאֵה דוּד חֲרַבּוּ שָׁל מְלֶאֶךָ וְהָיָה מְרַתֵּת בְּכָל אֵיבָרָיו עַד יוֹם מוֹתוֹ, וְשָׁנְאַמְרָ: "וְלֹא-יָכֹל דְּוִיד לְלַקֵּת לְפָנָיו לְדָרֵשׁ אֱלֹהִים פִּי נִבְעַת מִפְּנֵי חֲרַב מְלֶאֶךָ ה'"
ו**דְּרַשִׁינָן סְמוּכִים**, כתיב בסוף שמואל ב,(כד,טז) **וַיִּשְׁלַח יְדוֹ הַמְּלֶאֶךָ | יְרוּשָׁלַם לְשַׁחֲתָהּ וַיִּגְחַם יְהוָה אֶל-הַרְעָה וַיֵּאמֶר לְמֶלֶךְ הַמְּשַׁחֲתִית בְּעַם רַב עֲתָה הֲרַף יָדְךָ וְגו'** וכתיב **"וְלֹא-יָכֹל דְּוִיד לְלַקֵּת לְפָנָיו לְדָרֵשׁ אֱלֹהִים פִּי נִבְעַת מִפְּנֵי חֲרַב מְלֶאֶךָ ה'"** ואומר הפרקי דר"א: **וְנִתְרַצִּית תְּשׁוּבָתוֹ.**

ומה כתיב בסמוך לו,
ו**הַמְּלֶאֶךָ דְּוִיד זָקוּן בָּא בְּיָמִים וַיִּכְסֶהוּ בְּבָגְדִים וְלֹא יָחַם לוֹ.**

ונתגלגל מכאן המלכת שלמה והוא הכנה למלך משיח בן דוד לעתיד לבוא בעת הגיע הגאולה השלימה.

והרי כסות התשובה והגאולה.
נִמְצָאנוּ לְמַדִּים כה הכיסוי של התשובה כדכתיב (תהלים לב,א) **לְדָוִד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁר־י גִשׁוּי פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה.** ופירש רש"י שם: אשרי מי שהקב"ה נושא פשע ומכסה חטאיו.

ואמרו חז"ל (ירושלמי תענית א,א),
אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֲלֵא בַתְּשׁוּבָה"

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': **052-7675895**

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: **leshem895@gmail.com**